

консультація 1

Розстріляне Відродження в українській літературі

Розстріляне відродження – літературно-мистецький рух 20-30х рр., для якого характерне духовне піднесення, представників якого знищили. Мистецтво у цей час сягнуло небувалого розквіту.

Червоний ренесанс – так іще називають розстріляне відродження.

До літературно-мистецького руху “Розстріляне Відродження” належали: Микола Хвильовий, Микола Куліш, Григорій Косинка, Микола Зеров, Лесь Курбас, Валер’ян Підмогильний, Юрій Яновський, Олександр Довженко, Євген Плужник, Михайль Семенко, Максим Рильський, Павло Тичина, Остап Вишня.

Більшість представників розстріляного відродження були переконані в особливості своєї місії: виховати на нових морально-етичних засадах людину майбутнього, піднести національне мистецтво на вищий художній рівень.

На той час осередком української культури вважалося місто Харків.

Головними літературними об’єднаннями були «Ланка» (пізніше «МАРС»), «Плуг», неокласики «Молодняк», «Спілка письменників західної України», ЛОЧАФ (об’єднання армії та флоту). Найвпливовішим був «Гарт», який пізніше був перейменований на «ВАПЛІТЕ» («Вільну Академію Пролетарської Літератури»).

Саме ВАПЛІТЕ в особі Миколи Хвильового розпочало славетну літературну дискусію 1925–1928 рр. і перемогло в ній, довівши наявність і необхідність національної, специфічної української літератури, орієнтованої на Європу, а не на Росію.

Передумови

У 20–30-ті рр. ХХ ст. українська культура дуже активно розвивалася, оскільки вперше за довгий час українська мова не заборонялася.

Радянська влада не ввела жорсткі репресії відразу ж після завоювання України, щоб:

Щоб не було сильного опору населення новій окупаційній владі виявити всіх прихильників УНР, дочекатися, щоб люди здали всю зброю після Революції

У 20-30рр. ХХст. українська мова була головною в великих українських містах. Радянська влада проводила активну політику, щоб ситуація кардинально змінилася. А саме:

- ☐ Знищувала українську інтелігенцію
- ☐ Нав'язувала україномовним людям комплекс меншовартості
- ☐ Унеможливлювала кар'єрний ріст українців, якщо вони не переходили на російську

Призначала на керівні посади в українських містах вихідців із Росії

Репресії

Комуністична партія почала розглядати літературу й мистецтво як одну з ділянок культурного фронту. Спочатку були заборонені літературні товариства. Під невблаганним пресом терору опинилися науковці, освітяни, діячі сфери культури.

Початком масового нищення української інтелігенції вважається травень 1933 року, коли 12—13 відбулися арешт Михайла Ялового і самогубство Миколи Хвильового.

Жертвами сталінського терору стали відомі літератори Б. Антоненко – Давидович, М. Яловий, П. Губенко (Остап Вишня).

Під час боротьби з «націоналістичною контрреволюцією» знищено в концтаборах режисера Леся Курбаса, засновника української школи монументального мистецтва М. Бойчука, письменників М. Куліша, М. Зерова, Г. Косинку. Також у таборах у часи сталінізму загинули: Михайло Драй-Хмара, Павло Филипович, Євген Плужник, Дмитро Фальківський, Олекса Влизько, Валер'ян Підмогильний, Володимир Свідзинський, Майк Йогансен, Михайль Семенко, Кость Буревій, Лесь Курбас...

У жовтні 1937 року в урочищі Сандармох на півночі Росії було розстріляно 1111 в'язнів, серед яких було 130 українських письменників. Це було влаштовано на честь 20-річчя Револуції

За приблизними підрахунками, в УРСР у 1930 – ті роки ліквідували близько 80% творчої інтелігенції. Із 259 українських письменників, які друкувалися у 1930 р., після 1938 р. виходили друком твори тільки 36 (своєю смертю померли лише 7 письменників). Тож літературне покоління, яке було знищене більшовицькою владою, назвали «Розстріляним відродженням».

Представники

Представників «розстріляного відродження», умовно поділяються на кілька груп, обумовлених їхнім життєвим шляхом під час та після сталінських репресій.

Першу групу – безпосередніх жертв терору становлять письменники Валер'ян Підмогильний, Валер'ян Поліщук, Марко Вороний, Микола

Куліш, Микола Хвильовий, Михайль Семенко, Євген Плужник, Микола Зеров, художники-бойчукісти, Лесь Курбас та багато інших, що були знищені фізично, тобто страчені або померли в концтаборах, чи вчинили самогубство перебуваючи за півкроку від арешту. Незважаючи на те, що більшість з них були реабілітовані ще в кінці 1950-тих років, їхній мистецький чи науковий доробок, як правило, заборонявся в СРСР й надалі, або принаймні ознайомлення з ним не заохочувалось радянською владою, замовчувалось те що такі діячі взагалі існували. До того ж багато, особливо пізніх, творів таких митців, було знищено репресивними радянськими органами в сталінський період. Наприклад, не збереглося практично жодного монументального твору Михайла Бойчука, який був засновником цілої школи монументального живопису. Проте після реабілітації, творчість тих небагатьох митців, що вцілому вкладалися в рамки соцреалізму, була визнана радянською владою, їхні твори передруковувались, навіть могли включатись до шкільних програм.

2 група – це ті, кому вдалось уникнути найвищої міри покарання і вижити в тюрмах і концтаборах. Причому декому з них вдалося навіть втікати з концтаборів (Іван Багряний). Відбувши свій строк Остап Вишня став слухняним співцем сталінського режиму, а Борис Антоненко-Давидович, якого звільнили лише після реабілітації у 1957 році, до кінця життя залишався в опозиції до радянського режиму.

3 група – це ті, хто уникнув репресій, через те, що їх творчість була далека від вузьких партійних рамок, але все ж засуджувалась радянською владою. Творчість таких осіб теж заборонялась й замовчувалась, твори вилучались зі сховищ і знищувались. Переважна більшість цих осіб померла до ще розгортання масових репресій (Леонід Чернов, Олександр Богомазов, Гнат Михайличенко), дехто врятувався завдяки тому, що відійшов від активної діяльності, як наприклад Марія Галич, дуже небагатьом вдалось вчасно емігрувати (Юрій Клен).

4 група – ті митці, чия творчість або чітко відповідала компартійним нормам, або ж у більшості випадків зазнала в період сталінських репресій значних змін. Страх за свою безпеку в умовах масового терору змушував швидко пристосовуватись, перетворюючись на пропагандистів від мистецтва. Твори Максима Рильського, Павла Тичини, Володимира Сосюри, Івана Кочерги й багатьох інших, створені в цей час, та в подальшому, не мають високої художньої вартості, індивідуальності форм і

стилів, та є типовими зразками соцреалістичного пропагандистського мистецтва.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/rozstrilyane-vidrozhennya-predstavnyky>